

13-4-2015

ARCHIEFOPDRACHT
GESCHIEDENIS

DE BEVRIJDING VAN ZEELAND

Anne Maljaars, Edith Wildeman, Marie-José van de Vreede

Inhoudsopgave

Inleiding.....	pag. 2
Hoe hebben de geallieerden Zeeland bevrijd en hoe hebben ze deze bevrijding ervaren?.....	pag. 2-6
Eerste operatie.....	pag. 3
Operatie Switchback.....	pag. 3
Operatie vitality.....	pag. 4
Operatie Infatuate.....	pag. 5
Wat waren voor de burgers de gevolgen van de gevechten tijdens de bevrijding en hoe hebben ze dit beleefd?.....	pag. 7-9
Conclusie.....	pag. 10
Bronnenlijst.....	pag. 11

Inleiding

6 juni 1944, de dag waarop de geallieerden troepen aankomen in Normandië. De dag waarop de bevrijding van Europa is begonnen. Voor iedereen was dit een dag van grote betekenis. De burgers kregen hoop, de geallieerden hebben moeten vechten voor hun leven.

In dit onderzoek hebben wij onderzocht wat de ervaringen van zowel de burgers als de geallieerden waren tijdens het hele verloop van de bevrijding van Zeeland in 1944. Daarom is onze hoofdvraag: 'Hoe is de bevrijding door de geallieerden van Zeeland in 1944 verlopen, wat waren voor de toenmalige inwoners van Zeeland de gevolgen van deze bevrijding en hoe hebben beide partijen deze bevrijding ervaren?'

Het antwoord op deze vraag hebben we onderzocht aan de hand van de volgende twee deelvragen:

- 1) Hoe hebben de geallieerden Zeeland bevrijd en hoe hebben ze deze bevrijding ervaren?
- 2) Wat waren voor de burgers de gevolgen van de gevechten tijdens de bevrijding en hoe hebben ze dit beleefd?

Doormiddel van deelvraag 1 hebben we onderzocht welke verschillende slagen de geallieerden hebben geleverd voor de bevrijding van Zeeland in 1944. Met de geallieerden bedoelen we de Canadese, Poolse en Britse troepen. Vervolgens hebben we in deelvraag 1 de ervaringen en de emoties die deze strijd met zich mee hebben gebracht onderzocht. Hierbij hebben we vooral gelet op de Canadese soldaten. De ervaringen hebben we onderzocht aan de hand van persoonlijke verhalen.

Aan de hand van deelvraag 2 zijn we ingaan op de gevolgen voor de burgers tijdens de bevrijding van Zeeland in 1944. Bij de gevolgen van de gevechten voor de burgers hebben we gekeken naar wat de burgers tijdens deze gevechten hebben meegemaakt. Zoals het vluchten voor de gevaren van de bevrijding, of de verliezen die ze hebben geleden. Aan de hand van dagboeken en persoonlijke herinneringen aan de oorlog hebben we de ervaringen van de burgers onderzocht. Deze persoonlijke herinneringen en dagboeken zijn beschikbaar gesteld door het dijk- en oorlogsmuseum het Polderhuis in Westkapelle.

We hebben dit onderwerp gekozen omdat we ons nog nooit echt hebben verdiept in de bevrijding van Zeeland. Door deze archiefopdracht kregen we hiervoor de unieke kans.

We willen iedereen bedanken die ons heeft geholpen met het maken van ons werkstuk. In het bijzonder de mensen van het archief van Goes voor het beschikbaar stellen van de historische bronnen, het polderhuis in Westkapelle voor het delen van een unieke bron met bruikbare dagboeken en herinneringen. Tenslotte willen we ook meneer Arsenaault bedanken voor het persoonlijke verhaal van zijn oudoom en meneer van Middelkoop voor de begeleiding.

Hoe hebben de geallieerden Zeeland bevrijd en hoe hebben ze deze bevrijding ervaren?

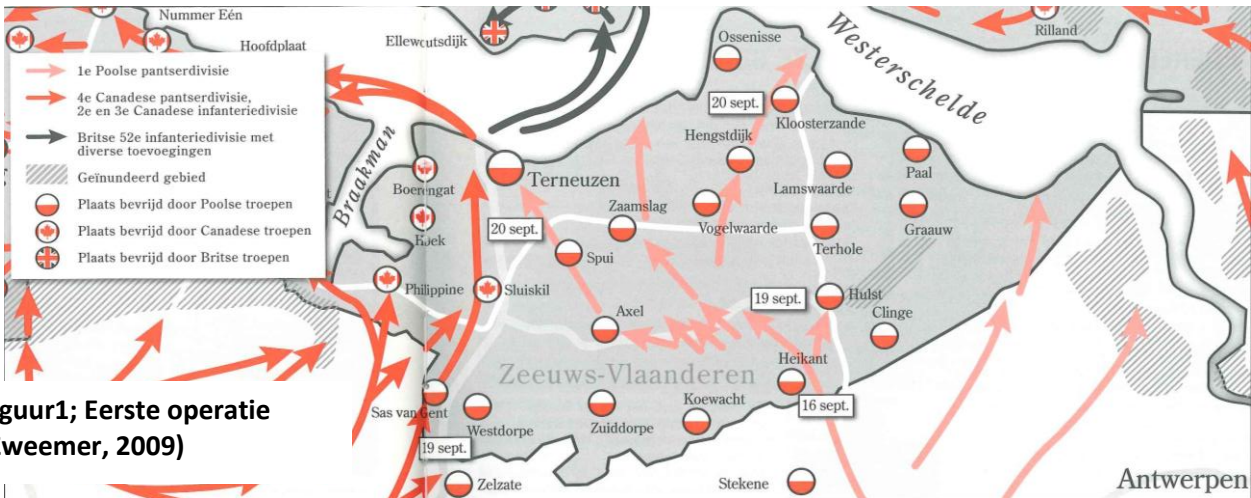
In 1944 stond de geallieerden een lange, zware weg te wachten. Frankrijk, België, Nederland... de geallieerden moesten deze landen allemaal gaan bevrijden. Op 6 juni 1944 waren Engelse, Amerikaanse, Poolse en Canadese legers er klaar voor. Hun eerste landing vond toen plaats in Normandië. Deze dag staat in de geschiedenis bekend als D-Day. De Duitsers hadden helemaal geen aanval verwacht, gezien de slechte weersomstandigheden op die dag. Doordat de aanval zo verrassend kwam, boekten de geallieerden al vlug succes; de Duitsers vielen bij Falaise, waardoor de weg naar Parijs open kwam. Na dit succes duurde het nog wel even voor dat de geallieerden verder konden. Op 25 augustus 1944 werd Parijs bevrijd. (Gijssels, 2012)

Hierna trokken de geallieerde troepen razendsnel verder door Frankrijk naar België. Op 3 september bevrijdden ze Brussel en op 4 september was Antwerpen in handen van de geallieerden. Om de haven van Antwerpen te kunnen gebruiken voor de aanvoer van voedsel en materieel moest de toegang tot Antwerpen, de Westerschelde, worden bevrijd. De bevoorrading was namelijk zo cruciaal, dat de Schelde zo vlug mogelijk bevrijd moest worden.

'Voorlopig hadden we even weinig aan een van de beste havens van Europa als een oase in de Sahara', zei Admiraal Sir Andrew Cunningham. Zeeuws-Vlaanderen, Walcheren en Zuid-Beveland,

waar de Duitsers heersten, moesten worden bevrijd. De geallieerden maakten plannen om in vier operaties de Schelde te gaan bevrijden. Het zou een enorm zware strijd worden, waarin veel slachtoffers zouden vallen. (Gijssels, 2012)

Eerste operatie

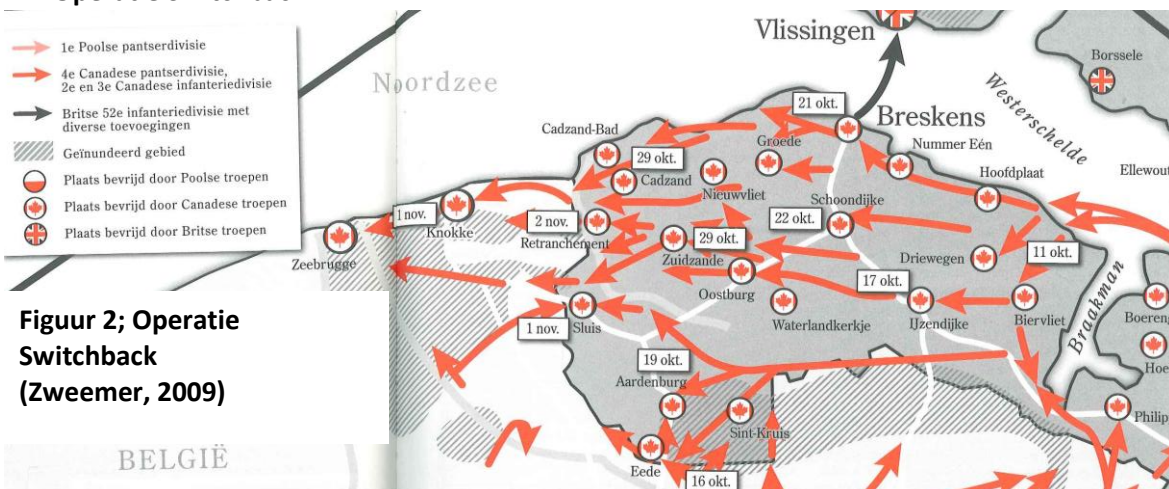
Figuur 1; Eerste operatie (Zweemer, 2009)

De eerste operatie (zie figuur 1) begon met de bevrijding van het gebied ten noorden van Antwerpen om de toegang tot Zuid-Beveland veilig te stellen. Op 16 september trok de Eerste Poolse Pantserdivisie op van Gent naar Terneuzen, maar de volgende dag deden de Duitsers een felle tegenaanval. (Moulton) Ondanks de zware verliezen voor de Polen begonnen ze op 18 september opnieuw een poging. Op 19 september 1944 bevrijdden Poolse troepen een groot deel van Oost-Zeeuws-Vlaanderen. De Polen werden enthousiast toegejuicht en kregen veel lof, maar de Polen waren erg terughoudend van deze eer. Ze hadden enorm veel moeten doorstaan voordat de eerste bevrijding plaats had gevonden. De Polen waren erg gul, ze deelden sigaretten en chocolade uit. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Intussen probeerden de Canadezen in de nacht van 20 op 21 september het Albertkanaal over te steken, maar Duitse troepen konden dit tegenhouden. De Canadezen verloren een heel peloton en ook bij volgende aanvallen bleef een overwinning uit. Montgomery, aanvoerder van de derde divisie van het Britse Expeditieleger, was teleurgesteld om de mislukte aanvallen, doordat er te weinig middelen waren. Op donderdag 21 september viel Philippe in handen van de geallieerden. Het was voor de Canadezen hard vechten om West-Zeeuws-Vlaanderen te kunnen bevrijden. Nachtenlange beschietingen volgden. De geallieerden riepen jonge mannen op om zich als vrijwillig soldaat te komen melden.

Tegelijkertijd werd besloten om de dijken van het eiland Walcheren te bombarderen, waardoor Walcheren onder water zou lopen. Hierdoor zouden de Duitsers zich samen trekken en zouden de geallieerden kunnen aanvallen. De dijk ten zuiden van Westkapelle zagen ze als de zwakst verdedigde plek. Op 2 oktober wierpen de geallieerden pamfletten uit, waarop stond dat de inwoners hun eiland moesten verlaten. Op 3 en 4 oktober bombardeerden ze de dijken, maar ook het dorp Westkapelle werd geraakt. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Operatie Switchback

Figuur 2; Operatie Switchback (Zweemer, 2009)

Op 6 oktober begon de tweede operatie, operatie 'Switchback'. (zie figuur 2) De geallieerden begonnen vol optimisme aan het plan, want ze gingen ervan uit dat deze operatie zou leiden tot de verovering van de Zuidelijke Scheldeoever. Ten zuiden van het Leopoldkanaal begonnen de Canadezen met zware beschietingen. Een Canadees beschreef de bevrijding van West-Zeeuws-Vlaanderen als volgt: 'Een hels landschap van geveld bomen, kraters, prikkeldraad, mijnen, met de Moffen langs elke dijk ingegraven en elke dijkvertakking levensgevaarlijk'. De geallieerden hadden het erg zwaar tijdens de gevechten. (Frenks, 2014) (Moulton)

Deze dag lukte het de Canadezen om het Leopoldkanaal over te steken. Ten oosten van Eede werd een klein bruggenhoofd geslagen, waarmee de bevrijding van West-Zeeuws-Vlaanderen op gang kwam.

De strijd bij het Leopoldkanaal ging door. Het lukte de Duitsers niet om de Canadezen uit hun bruggenhoofden te verdrijven, maar de Canadezen maakten ook weinig vorderingen.

In de nacht van 8 op 9 oktober wilden de Canadezen de Duitse bezetters bij de kust van West-Zeeuws-Vlaanderen opdringen om ze zo te verzwakken bij het Leopoldkanaal. Ondanks sterke tegenstand van de Duitsers, lukte het de Canadezen om een stuk gebied te veroveren.

Op 10 oktober besloten de Duitsers om het Canadese bruggenhoofd bij Hoofdplaat aan te vallen. De Canadezen hadden het zwaar door de beschietingen, maar ze zetten een tegenaanval in en de Canadezen veroverden de Hoofdplaat. Vanaf daar ging de opmars voort en na zware beschietingen werd ook Biervliet wordt veroverd.

De Canadezen bombardeerden Fort Frederik bij Breskens, Sluis en Oostburg. De ravage in de dorpen was groot. (zie figuur 8)

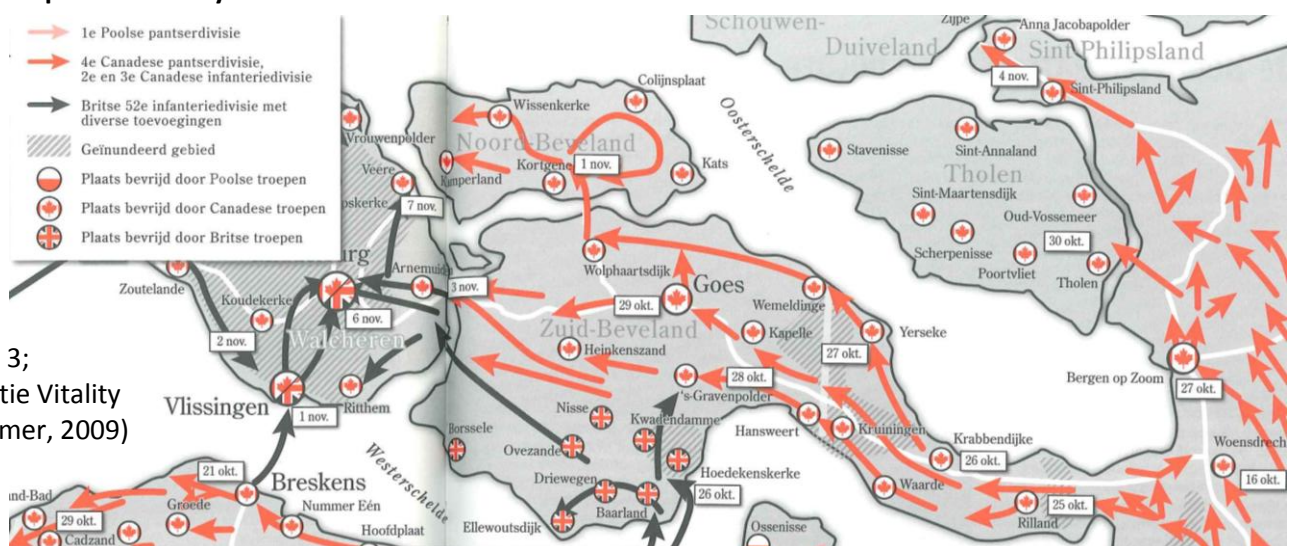
Omdat op vrijdag 13 oktober veel geallieerde manschappen verloren gingen, en omdat de poging om Brabant te veroveren mislukte, werd deze dag door de Canadezen ook wel 'Black Friday' genoemd.

Zaterdag 14 oktober werden wel veel successen geboekt. Door deze successen kon West-Zeeuws-Vlaanderen worden bevoorrad. Hierdoor kwamen de Duitsers in een benarde toestand en de druk van de Canadezen werd groter.

Eede, Ijzندیjke, Waterlandkerkje en Aardenburg kwamen in handen van de geallieerden.

De strategisch belangrijke plek Breskens, wat eerder al verwoest werd, werd op 21 oktober ingenomen door de Canadezen. De bevoorrading van de Duitsers ging altijd over het water via de Breskense haven. Door het verlies van deze haven konden de Duitse troepen nu moeilijker bevoorrad worden. (Moulton) (Van der Ham, 1990) (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Operatie Vitality

Figuur 3; Operatie Vitality (Zweemer, 2009)

Het doel van de derde operatie was het bevrijden van Zuid-Beveland.(zie figuur 3) Na inleidende beschietingen op 24 oktober begon een deel van de operatie; operatie Vitality I. Met moeite slaagden de Canadezen erin de eerste tegenstand te overwinnen en de smalle Kreekkraakdam te passeren.

In West-Zeeuws-Vlaanderen werd om elke meter gevochten. Op 25 oktober werd Rilland met weinig tegenstand bevrijd. 26 oktober werd Krabbendijke bevrijd en worden er negenhonderd Duitse soldaten gevangengenomen. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Operatie Vitality II voerde een amfibische aanval over de Westerschelde uit. Bij het Leopoldkanaal hadden de Canadezen van verschillende ervaringen geleerd dat ze een landing moesten uitvoeren achter de Duitse verdedigingslinie. De Duitsers waren verrast, maar ze herstelden zich snel. Ondanks de Duitse tegenstand, doorbraken de Britten de kanaallinie en veroverden verscheidene dorpen. De geallieerde legers trokken steeds verder Zuid-Beveland in en het Kanaal door Zuid-Beveland werd overgestoken.

De geallieerden ondervonden op Zuid-Beveland bijna geen tegenstand meer.

Op 29 oktober werd Goes bevrijd. (oorlogzeeland.nl, 2015) (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Op deze dag vocht er een jonge soldaat mee, nog maar zeventien jaar oud. Hij heette Jean-Maurice Dicaire.(zie figuur 4) We hebben het verhaal van deze geallieerde soldaat te horen gekregen via zijn achterneef die alles over hem heeft opgezocht en uitgezocht.

Jean-Maurice Dicaire was het jongste kind uit een gezin van dertien kinderen. Zijn moeder was al gestorven voordat hij in het leger ging, dus hij werd voornamelijk opgevoed door zijn oudere zus. Jean-Maurice was een opstandige tiener. Hij heeft gelogen over zijn leeftijd toen hij zich inschreef bij het Canadese leger. Op zeventienjarige leeftijd is hij bij het leger gegaan, tijdens het beroemde 'Régiment de Maisonneuve' in Montréal.

Jean-Maurice en zijn regiment sliepen in het dorpje Schore. Op 29 oktober 1944 vertrokken hij en de andere soldaten uit het regiment om 6:00 uit Schore en liepen naar Kloetinge. Toen ze aankwamen in Kloetinge, om ongeveer 7:30, werden ze overvallen door een hinderlaag van de Duitsers die zich verborgen op het kerkhof. Jean-Maurice werd niet gedood door de hinderlaag, maar door een ander wapen in zijn rug. Hij werd naar het dichtstbijzijnde medische post

Figuur 4; Jean-Maurice Dicaire

gebracht, maar het lukte ze niet om hem te redden. Daar is hij gestorven. (Arsenault, 2015)

Op 29 oktober waren de meeste delen van Zuid-Beveland in handen van de geallieerden. Op 30 oktober was heel Zuid-Beveland bevrijd. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Operatie Infatuete

De vierde, en ook meteen de laatste, operatie had het doel om Walcheren te bevrijden. (zie figuur 5) Op Walcheren was de Duitse verdediging extreem sterk, waardoor het voor de geallieerden extra moeilijk was. Op 1 november landden de geallieerden op Westkapelle. Frank, Engelse soldaat van 20 jaar zegt: 'Soldaten stierven op het strand en voertuigen werden bestookt door de Duitse verdediging. Het beste was uit de buurt te gaan, dacht ik.' De geallieerden namen flink wraak op de Duitsers; er werden er veel opgesloten in grote schuren.

"Op 2 november zetten we onszelf aan het werk, we brengen voorraden en ammunities naar andere militaire voertuigen die door het dijkgat naar binnen komen en om de voorste linies van de Commando's te versterken, deze zijn verwikkeld in straatgevechten met de Duitse infanterie. Terwijl de crew bezig is om munitie uit te laden bij 2 Buffalo 's, zakt een van de Buffalo 's dieper de modder in. Hij raakt daarmee een mijn die explodeert. De Buffalo wordt vernield en ik wordt de lucht ingeblazen, enkele meters verderop kom ik op de grond terecht."

Figuur 5; *gehad dat ik het heb overleefd. Ik had geen zichtbare wonden, afgezien van*
Operatie Infatuete *en paar gebroken botten en ribben en een hersenschudding. De hospik knapt*
(Zweemer, 2009) *Is hij kan wat op en ik word naar Vlissingen gebracht. Van daar uit naar*
er een betere medische behandeling." (Polderhuis, 2015)

Op 3 november werd Vlissingen bevrijd. De tegenstand van de Duitsers was groot, maar uiteindelijk is het de Engelsen toch gelukt. 'Sinds 1 november waren er heftige straatgevechten in Vlissingen. We renden van huis naar huis, keken uit bovenramen en overmeesterden regelmatig doelen op minder dan 200 meter afstand. (...) Nu is een slaapkamervloer niet de ideale ondergrond voor een kanon, maar het voldeed en net toen de poten begonnen weg te zakken in de vloer naar de ondergelegen kamer waardoor het detachement bijna verblind werd door de kalk die van het plafond en de muren kwam, werd de bunker overmeesterd.', zo luidt Henry Maude, een Engelse militair.

Er waren enorm veel doden, slachtoffers en verdere verwoestingen. Dat het er afschuwelijk uit moet hebben gezien, lezen we wel in het verhaal van Legerarts Forfar: 'Elf mariniers lagen er dood en elf gewond. Sommige van de gewonden waren verdoemd. De kleding van twee van de doden stond in brand, een ander was gedood toen een handgranaat die hij aan z'n riem droeg was geraakt en ontplofte; het oog van nog een ander was eruit gerukt door een granaatscherf. De belangrijkste behoefte was evacuatie. De doden werden achtergelaten.'

De Engelsen zijn erg gul, ze delen sigaretten, chocolade en aardappelen uit. Als ze voedsel vinden, delen ze dit uit aan burgers. Zo zegt ook William Ernest Taylor: 'Een van onze jongens had een zak met aardappelen gevonden en "Ersatz"-koffie en ik zei: "Mevrouw, dit is voor U", maar ze keek alleen maar naar me.'

Op 8 november geven de Duitsers zich over in Serooskerke. Zonder dat er een druppel Brits bloed vloeit, nemen de Britten de Duitsers als krijgsgevangenen. Het doel van de geallieerden is dan bereikt: Walcheren is bevrijd! De Duitsers worden meegenomen naar gevangenkampen. Op 10 november 1944 was het dan eindelijk zo ver: Zeeland was vrij van de Duitsers!

De bevrijding van Zeeland heeft veel gevegd van de soldaten. De vermoeidheid die aan het front extreem is, oefende steeds meer druk uit op lichaam en geest. Naast de vermoeidheid en stress van de voortdurende gevechten, vergen de leefomstandigheden ook veel van de soldaten. Ook neemt het gevoel van de onvermijdelijkheid van de dood toe, elke nieuwe dag sneuvelt er weer een kameraad. Na meer dan drie maanden van voortdurende actie hadden de mannen de grens bereikt van hun optreden. Daarna konden ze alleen maar slechter gaan functioneren. John Ellis zegt in zijn boek: 'Tegenover vijf gewonden stonden één gesneuvelde en één psychisch onbruikbare.' (Ellis, 1980) (Moulton)

De Canadese verliezen van de opmars van Antwerpen tot aan de bevrijding van Walcheren waren zo groot, dat uiteindelijk bleek dat het de bloedigste strijd was die de Canadezen in de Tweede

Wereldoorlog hebben moeten leveren. Veteranen die ook in Normandië waren geland vertelden dat de overwinning op Walcheren het zwaarst was geweest. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Wat waren voor de burgers de gevolgen van de gevechten tijdens de bevrijding en hoe hebben ze dit beleefd?

Op 4 september 1944, toen Antwerpen viel in de handen van de geallieerden, kwam er grote vreugde bij de burgers van Nederland. De dag na de verovering van Antwerpen staat in de geschiedenis bekend als Dolle dinsdag. Overal gingen de rood-wit-blauwe vlaggen uit. Er kwam hoop dat de bevrijding nu zou gaan komen. Echter voordat deze bevrijding een feit zou zijn, zouden deze burgers nog heel wat meemaken wat nooit meer uit hun geheugen zou worden gewist.

Ook al heerste er een klein poosje vreugde, deze hield snel op. De Duitse soldaten kwamen af op de feestvreugde van Dolle dinsdag en het werd duidelijk dat men nog helemaal niet was verlost van de Duitsers. Ook al waren de Duitsers even weg getrokken, al snel kwamen ze weer terug in Oost-Zeeuws-Vlaanderen. Ook in West-Zeeuws-Vlaanderen was het te zien dat de Duitsers nog niet verslagen waren. Het viel de burgers op dat de Duitsers deze keer niet doortrokken naar Frankrijk als andere keren, maar bleven en zich inkwartierden. Deze Duitse soldaten waren erg rustig, wat de bevolking in Zeeuws-Vlaanderen, maar ook in Middelburg en op andere plaatsen opviel. Een Middelburger schreef in zijn dagboek: 'Er schijnt nu meer orde onder de Duitse troepen te zijn'. (Van der Ham, 1990)

Vanaf 22 september verplichtten de Duitsers de mannelijke inwoners van Aardenburg mee te helpen met het graven van schuttersputten. In Sluis moesten de inwoners helpen met het aanleggen van een weg. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014) Iedereen moest zo samen met de Duitsers helpen te voorkomen dat ook West Zeeuws-Vlaanderen bevrijdt wordt.

In Aardenburg is deze dag het begin van nachtenlange beschietingen. Door deze beschietingen waren de Aardenburgers de wanhoop nabij. Uit verschillende dagboeken blijkt, dat er veel onbegrip is voor deze situatie. 'De geallieerden bleven maar schieten terwijl er bijna geen Duitsers meer in het dorp waren', schreef een van de Aardenburgers. Een ander schreef: 'Wat hebben we een angst voor onze bevrijders!' (Van der Ham, 1990)

Op 2 oktober heerste er op Walcheren een gespannen sfeer. Deze dag hadden Amerikaanse bommenwerpers pamfletten (zie figuur 6&7) boven Walcheren geworpen. De geallieerden waarschuwden de bevolking voor een komende aanval, en riepen op tot een onmiddellijke evacuatie. In Westkapelle, wat het doelwit zou gaan worden voor deze aanval, kwamen deze pamfletten

niet. Ze vielen allemaal boven Middelburg, Aagtekerke en Domburg. Gelukkig kwamen deze pamfletten via-via toch nog bij de bevolking van Westkapelle aan. (Cijsouw, 2004)

Als we kijken naar de reactie van de bevolking op deze pamfletten, is deze best bijzonder. De mensen werden wel angstig van deze waarschuwing maar eigenlijk luisterden ze er niet naar. De mensen wisten niet wat ze moesten doen en ook niet waar ze naar toe moesten. Overal was het oorlog, en overal was de vijand. De wat oudere mensen zijn gevlucht op fietsen, maar de meesten gingen er van uit dat de bommen alleen op de bunkers in de duinen zouden vallen. (Pouwelse, 2000)

***Figuur 7;
Het pamflet wat boven Walcheren
verstrooid wordt. (achterkant)***

***Figuur 6;
Het pamflet wat boven Walcheren verstrooid
wordt. (voorkant)***

Er waren ook mensen die niet gevlucht waren, hoewel ze wel de oproep gekregen hadden via de pamfletten. Deze mensen kwamen op het moment dat de bommen vielen met z'n allen bij elkaar in schuilkelders. Vaak met veel mensen te gelijk. Aarnout toen 32, inwoner van Westkapelle zegt: 'Toen het bombardement begon kwamen de burens aanrennen van alle kanten. We waren met een man of 22 tot 24 in de schuilkelder. We stonden als lucifers op elkaar gedrukt. De een beefde nog harder dan de ander. Tussen twee aanvallen door heb ik even gekeken of ik iets kon doen voor andere mensen in de buurt. Het was echter onmogelijk om ergens te komen. Het was zo'n rotzooi.' (Polderhuis, 2015)

Ook in Zeeuws-Vlaanderen was de strijd nog niet ten einde. In Aardenburg, zaten sommige mensen al dagenlang in de schuilkelder. Op 5 oktober werd via de Engelse zender op de radio, bekend gemaakt dat een grote actie bij de schelde mond was begonnen. Deze mededeling leverde veel verbitterde reacties op van de inwoners. Een inwoner die al sinds 16 september in de schuilkelder zat zei op deze boodschap: 'Dank U voor deze mededeling, we hebben het gemerkt, ja, de hel is begonnen! Maar stoten ze nu door? O nee, het spel is pas begonnen, eerst moet er nog een heleboel kapot en dan, als we de bepaalde hoeveelheid munitie verschoten hebben, die voor de Scheldemonding is bedoeld, dan komen we wel eens naar het resultaat kijken. 'O God, wat worden we verbitterd op onze 'bevrijders', terwijl er geen Duitsers zijn, toch maar schieten.' (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014) Deze Aardenburger doet erg sarcastisch over de bevrijding. We zien heel duidelijk de gevoelens die de bevrijding bij de mensen in Aardenburg oproept. Ze zien hun bevrijders niet als hun redders, wat ze wel zouden moeten zijn, maar als hun kwellers.

Overal in Walcheren werden de mannen na het bombarderen van de dijken, opgeroepen om te gaan helpen. De meeste Walchernaren bleven thuis. Op 7 oktober werd er een grote klopjacht gehouden. Degenen die betrapt werden op het niet helpen van de Duitsers, kwam terecht in een kazerne van de Duitsers in Middelburg. Uit deze groep mannen werden zes burgers genomen als voorbeeld voor de rest, ze kregen de doodstraf opgelegd. Eén man kon aantonen dat hij een Duitser uit het water heeft gered, de rest werd allemaal doodgeschoten. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

9 oktober, als de Canadezen zijn geland op Hoofdplaat, vluchtten veel inwoners weg voor de naderende geallieerden die alles onder vuur zetten. Een bom op een kelder in Sluis zorgde voor zestien doden. Bij beschietingen op een ziekenhuis vallen eveneens burgerslachtoffers. Het onbegrip voor de beschietingen van de Canadezen werd steeds groter. (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Ook de bombardementen op Walcheren hielden niet op. Op 11 oktober werden de dijken bij Veere door de geallieerden gebombardeerd. Veel mensen vluchtten naar Middelburg, de stad die nog een beetje droog is. Maar ook daar was de ravage groot. Wim de Hollander zei in zijn dagboek over 11 oktober 1944: 's middag een hevig bombardement op Walcheren. Het was een ware hel. De ravage in Middelburg was verschrikkelijk.' (den Hollander, 1944) Telkens weer na een bombardement, zien we reacties die laten zien hoe de burgers deze bombardementen hebben ervaren. Telkens noemden ze het een hel of het heftigste wat ze ooit hadden mee gemaakt. De herinneringen die overgebleven zijn aan verschillende bombardementen zijn heftig. Dit zijn de inwoners van Zeeland nooit meer kwijt geraakt.

Op 14 oktober werd Driewegen bevrijd. De reactie van de inwoners zou als volgt omschreven kunnen worden: 'we waren blij, doch niet uitbundig, daar hebben we te veel voor meegemaakt.' Duidelijk komt hierin naar voren dat, ook al is het fijn om bevrijd te zijn, de oorlog maar ook de bevrijding vele erge herinneringen achterlaat. Dat men hier bevrijd was, wilde niet zeggen dat ze gelijk veilig waren. De burgers werden zoveel mogelijk geëvacueerd naar Oost-Zeeuws-Vlaanderen. De situatie was als volgt: 'Onder leiding van soldaten moesten de bewoners van Driewegen bijvoorbeeld via Biervliet naar de oever van de Braakman lopen, onderwijl dode paarden en dode soldaten passerend en in sloten schuilend voor overkomende jachtvliegtuigen. Daar aangekomen werd iedereen in Buffaloes naar de overkant gebracht.' (Van der Ham, 1990) Ook deze evacuatie is voor de inwoners niet zonder herinneringen gebleven. Steeds weer werden ze geconfronteerd met de werkelijkheid van de oorlog.

Eindelijk, na meer dan een maand frontlinie te zijn geweest, wordt Aardenburg op 19 oktober bevrijd van de Duitsers. Meneer Henry uit Aardenburg schrijft in zijn dagboek: 'de bevolking

is zo onder de indruk van de herhaalde beschieting, dat ze geen vreugde toonde, toen ze de Tommy's zagen. Het is ook zo erg geweest'. (Henry, 1944) Toch, toen eenmaal het wat zwaarder materiaal binnen kwam rollen, sloeg de stemming om. Het wordt feestelijker. 'Als wilde dolle mannen springen we rond de tanks – nemen we de zuurtjes, de chocolade, de sigaretten aan van de mannen op de tanks, die ze met milde handen over onze hoofden uitstrooien'. (Van der Ham, 1990)

De gevolgen van de bevrijding waren groot, iedereen leed wel verlies. (zie figuur 8) De één verloor zijn familie, de andere zijn huis. Weer anderen verloren het allebei. Ook geestelijk werd iedereen aangetast door de bevrijding. Niemand kon na de bevrijding zeggen dat dit niets met hem had gedaan.

De Duitsers wilden de mannen van Zuid-Beveland zo genaamd 'evacueren' op de dag voordat Yerseke zou worden bevrijd. Iedereen begreep dat het niet ging om een evacuatie, maar om een poging de mannen te krijgen in een werkkamp ergens ver weg. De dreiging van de Duitser bij deze oproep was erg groot, maar toch doken bijna alle mannen onder. Wie niet luisterde naar de oproep, werd gezien als een terrorist. Iemand uit Goes schrijft in zijn dagboek: 'De stad is geheel uitgestorven. Geen man (is) meer buiten. (Van der Ham, 1990)

In Yerseke heerste op de dag van de bevrijding grote blijdschap toen de Canadezen bij de Vlackebrug overstaken. Huib Zweemer die dan 5 jaar is, herinnerd zich de 27^e oktober zich als een ochtend, waarop het ongewoon druk was in het huis waar hij woonde. 'In de kamer zaten Canadese militairen. Dat betekende dat Yerseke bevrijd was. Ze deelden appels uit, ook op straat. Iedereen was in feeststemming.' (Zweemer, 2009)

Op 29 oktober werd Goes bevrijd. Dit ging vrijwel zonder tegenstand, zoals overal op Zuid-Beveland. De mannen van de geallieerde groepen werden met veel gejubel binnengehaald. Ze moesten overal baby's kussen en iedereen wil van hen een handtekening. Zo blij waren de mensen uit Goes met de bevrijding.

Overal op Walcheren en op nog een paar plaatsen in Zeeuws-Vlaanderen werd er gevochten vanaf de eerste novemberdag. De mensen leefden steeds in spanning. Iedereen was op de vlucht of zat in bunkers te wachten op het moment dat ze bevrijd zouden worden. Suzanne, die toen 15 jaar oud was, en rond 1 november in een bunker verbleef in Zoutelande, heeft nog veel herinneringen aan het moment dat Zoutelande werd bevrijd: 'De nacht van 1 op 2 november was erg onrustig. Overal hoorden we schieten. In de loopgraven bij de bunker lagen acht of tien Duitse soldaten, maar er lag er slechts één op zijn brits. De andere Britsen mochten door de burgers gebruikt worden, de andere soldaten waren toch buiten. De Duitser in de bunker was fanatiek, wilde zondermeer verder vechten, maar de anderen hadden daar geen zin meer in. Tegen de ochtend renden die soldaten naar de bunker en riepen hard: "De Tommy's komen, de Tommy's komen!" Zij riepen: "wij vechten niet meer" en zij legden hun geweren af. (Polderhuis, 2015)

Om Vlissingen helemaal te bevrijden moesten heel wat levens gelaten worden, maar ook de huizen en andere panden in Vlissingen werden compleet verwoest. De burgemeester van Vlissingen, meneer van Wilderen, concludeerde toen hij terugkwam in Vlissingen: 'Onze mooie boulevards zijn grotendeels vernield, geen enkel huis in Vlissingen op één na in de Walstraat is geheel onbeschadigd gebleven, het gehele buiten- en binnenhavengebied is één grote ruïne, waar geen enkele opstal gespaard is gebleven...' en later: 'Vlissingen is helaas een der zwaarst geteisterde gemeenten van Nederland.' (Bevrijdingsmuseum Zeeland, 2014)

Na vier lange jaren was Zeeland nu grotendeels bevrijd. Er was na de bevrijding van Zeeland nog niet veel blijdschap. Dit kon ook niet. Schouwen-Duiveland, een deel van Zeeland, was nog niet bevrijd, een ook de rest van Nederland zou in 1945 pas worden bevrijd. Ook de vele verliezen die er

Figuur 8;
De enorme ravage na beschietingen in west-Zeeuws-Vlaanderen

zijn geleden tijdens de bevrijding speelden mee dat er niet zo uitbundig werd gefeest. Pas na de bevrijding van heel Nederland in 1945 werd iedereen veel uitbundiger, en ging iedereen de bevrijding vieren.

Conclusie

We hebben ontdekt dat de geallieerden erg doortastend hebben opgetreden. Ook al leden ze vele verliezen, ze zetten steeds door. Als Poolse geallieerden veel lof en eer krijgen bij de bevrijding van Oost-Zeeuws-Vlaanderen, moeten ze hier weinig van hebben. Ze kunnen niet echt blij zijn als ze zien op de zware verliezen die ze hebben geleden.

Toch beginnen de Canadezen met optimisme aan operatie Switchback, het bevrijden van West-Zeeuws-Vlaanderen. Het lukt de geallieerden om het Leopoldkanaal over te steken. Door de felle tegenstand van de Duitsers zijn de gevechten erg zwaar. Uiteindelijk worden verschillende dorpen en Hoofdplaat bevrijd. 13 oktober kan wel als de zwaarste dag van operatie Switchback worden gezien. De geallieerden verliezen op deze dag veel manschappen. Zo'n dag als deze drukt zwaar op de geallieerden; lichamelijk, maar vooral ook psychisch. Vanaf 14 oktober werden wel veel successen geboekt en uiteindelijk werd West-Zeeuws-Vlaanderen bevrijd.

Operatie Vitality begon moeizaam, er werd bijna letterlijk om elke meter gevochten. Ook de kreekkrakdam werd niet zonder moeite overgestoken. De geallieerden voerden een amfibische aanval uit op de Westerschelde. Op Zuid-Beveland bijna geen weerstand meer en uiteindelijk werd Zuid-Beveland veroverd.

We hebben gezien dat er op 1 november het hardst is gevochten en dat de geallieerden de strijd juist dan verbeterd doorzetten. Ze zijn erg wraakzuchtig op de vijand. Als de bevrijding een feit is, zijn de geallieerden blij en erg gul tegenover de burgers. Tegenover de blije geallieerden had je ook de vermoeide, gewonde en psychisch zieke soldaten.

Uiteindelijk bleek dat de verovering van de Westerschelde een van de bloedigste strijden was die de Canadezen in de Tweede Wereldoorlog hebben moeten leveren. Procentueel gezien waren de verliezen zelfs zwaarder dan tijdens D-Day.

Als het om de burgers gaat zijn ons verschillende dingen opgevallen. Als eerste zijn we er achter gekomen dat in plaatsen waar hard is gevochten om deze te bevrijden, de uitbundigheid na de bevrijding bij de inwoners van die plaatsen veel minder groot is dan wanneer er weinig verliezen zijn geleden en er niet zo hard is gevochten voor het heroveren van een plaats. We zien dat bijvoorbeeld erg duidelijk bij de bevrijding van Aardenburg. De burgers hebben in Aardenburg erg veel meegemaakt, bijvoorbeeld de dagenlange beschietingen. Wanneer de bevrijding hier een feit is, is er maar weinig sprake van vreugde door de indrukken die de inwoners van Aardenburg hebben van deze beschietingen rondom de bevrijding. Het tegenovergestelde zien we in de dorpen en steden als Yerseke en Goes. Hier is weinig gevochten en bij de bevrijding zijn de inwoners dan ook enorm uitbundig en enthousiast richting de geallieerden in tegenstelling tot bijvoorbeeld de inwoners van Aardenburg die juist onbegrip toonden richting de geallieerden. Daarnaast is ons ook opgevallen dat er vooral op Walcheren en in West-Zeeuws-Vlaanderen zware verliezen zijn geleden onder de burgers. Bij deze streken zijn enorm veel huizen verwoest door verschillende bombardementen en beschietingen. En niet alleen de huizen werden verwoest. Ook veel mensenlevens zijn daar verloren gegaan. Onschuldige burgers. Het is daarom ook bijna logisch, dat er na de bevrijding van Zeeland weinig feest wordt gevierd. Iedereen heeft te veel verliezen geleden om nog echt blij te zijn. Natuurlijk was iedereen opgelucht dat de oorlog nu eindelijk voorbij was. Maar de echte vreugde werd in de meeste plaatsen gemist.

Evaluatieproces

Eerst hadden we als onderwerp gekozen: het onderwijs in de 19^e eeuw. Het lukte ons niet om hiermee opgang te komen. Daarom zijn we veranderd van onderwerp en zijn we begonnen met de bevrijding van Zeeland. We hebben hiervan geleerd dat je geen overhaaste keuzes moet maken maar dat je je eerst goed moet oriënteren. Hierna is ons onderzoek goed verlopen. We hebben de

taken eerlijk verdeeld en zijn op die manier goed op tijd klaar gekomen met ons onderzoek. We zijn erg tevreden over het verloop van het onderzoek.

Bronnenlijst:

- Ankers, R. Z. (2013, 12 20). *Zeeuwse Ankers*. Opgeroepen op 4 2, 2015, van Zeeuwse Ankers: <http://www.zeeuwseankers.nl/nl-NL/verhaal/129/de-eerste-aanvallen-op-walcheren-september-oktober-1944>
- Arsenault, M. (2015, februari). (A. Maljaars, Interviewer)
- Bevrijdingsmuseum Zeeland. (2014). *Info over de slag om de schelde*. Opgehaald van Website van het bevrijdingsmuseum: <http://deslagomdeschelde.nl/dagboek/>
- Cijsouw. (2015). *Info over Walcheren 40-45*. Opgehaald van Website van het Polderhuis #walcheren40/45: <http://www.walcheren40-45.nl/test/geland-op-westkapelle.html>
- Cijsouw, K. (2004). *Doelwit dijk... bevrijdingsdrama*. Zeeland: Uitgeverij Den Boer.
- De slag om de Schelde*. (2014). Opgeroepen op 4 2, 2015, van De slag om de Schelde: <http://deslagomdeschelde.nl/1944/09/04/duitsers-steken-westerschelde/>
- den Hollander, W. (1944, 11 11). *info over de slag om de schelde*. Opgehaald van Website van de slag om de schelde: <http://deslagomdeschelde.nl/1944/10/11/11-oktober-1944-2/>
- Eekhout, B. (1944, oktober 23). *Info over slag om de schelde*. Opgehaald van Website van slag om de schelde: <http://deslagomdeschelde.nl/1944/10/23/23-oktober-1944/>
- Ellis, J. (1980). *Sharp Edge of War*. Holiday House.
- Frenks, V. (2014). *Zeeland 40-45*. WBOOKS.
- Gijsselhart, J. (2012, februari 22). *Info over slag om de schelde 1944*. Opgehaald van Website van if then is now: <http://ifthenisnow.nl/nl/gebeurtenissen/slag-om-de-schelde-1944>
- Henry, J. (1944, oktober 19). *Info over de slag om de schelde*. Opgehaald van Website van bevrijdingsmuseum: <http://deslagomdeschelde.nl/1944/10/19/19-oktober-1944/>
- Moulton, J. (sd). De slag om Antwerpen en de schelde 1944-'45. In J. Moulton, *De slag om Antwerpen en de schelde 1944-'45*.
- oorlogzeeland.nl*. (2015, februari 17). Opgehaald van oorlogzeeland: <http://www.oorlogzeeland.nl/index.php/scheldeslag-start/scheldeslag-beveland>
- Polderhuis. (2015). *Info over Walcheren 40-45*. Opgehaald van Website van het Polderhuis: <http://www.walcheren40-45.nl/test/>
- Polderhuis. (2015). *Info over Walcheren 40-45*. Opgehaald van Website van het Polderhuis: <http://www.walcheren40-45.nl/test/overgave-in-zoutelande.html>
- Pouwelse, K. (2000, juli). *Info over Walcheren 40-45*. Opgehaald van Website van Het Polderhuis: <http://www.walcheren40-45.nl/test/files/Kees-Pouwelse.pdf>
- Van der Ham, G. (1990). *Zeeland 1940 1945*. Zwolle: Uitgeverij Waanders .
- Van Suijs, A. (2015). *Info over Walcheren 40-45*. Opgehaald van Website van Polderhuis: <http://www.walcheren40-45.nl/test/files/Adrie-van-Sluijs.pdf>
- Zweemer, H. (2009). *PZC boek, De slag om de Schelde*. Zeeland: PZC.

